

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism na sprejmemo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inosmetno 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

V novo proračunsko leto

V nedeljo, 31. marca, so bile objavljene proračunske dvanajstine za prihodnje štiri mesece. Ob tej priliki je imel finančni minister g. dr. Šutej na novinarje poseben nagovor, v katerem je podrobno obrazložil novi proračun in tudi utemeljil zvišanje posameznih proračunskih postavk. Ker so v zvišanih proračunih vseh ministrstev zvišani tudi osebni izdatki, je g. finančni minister izjavil:

»Pri zvišanju osebnih izdatkov me je vodila misel, da je treba omogočiti čim večjo zaposlitev kvalificiranih mladih ljudi, ker predstavljajo dijaki, ki so končali šole in ki so ostali brez posla in brez sredstev za življenje, krohična bolezen naše družbe, kar vsebuje številne nevarnosti.«

V dobi, ko je pri nas čakalo nekaj stotin učiteljskih abiturientov(inj), smo se neprestano prizadevali doseči zvišanje kreditov za namestitve. Leto so minila in končno so bili nameščenj tudi oni, ki so čakali štiri, pet in tudi več let na namestitvene dekrete. V naših organizacijskih vrstah smo občutili vso pezo težkega bremena, povzročene po brezposelnosti mladine, ki se je pripravljala na gotov poklic in ni dosegla namestitve. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je to vprašanje pri učiteljskem naraščanju že likvidirano, a na žalost se v Sloveniji že opaža pomanjkanje učitelstva. In prav zaradi tega, ker ni več prosilcev, bodo gotovo ostali zadrevni krediti, določeni za dravsko in tudi druge banovine, neizčrpani. Da je temu res tako, nam potrjuje božična izjava prosvetnega ministra g. Bože Maksimoviča, ki je v zvezi s pomanjkanjem učitelstva izjavil dobesedno:

»Ta praznina se bo skušala spopolniti z diplomiranimi filozofi, v kolikor bi ti sprejeli take dolžnosti, čeprav bo tudi po tem ostalo še mnogo mest praznih.«

V svojih izjavah se je g. finančni minister dotaknil tudi vprašanja proračunskih napredovanj. Poudaril je namreč:

»Razen kreditov za postavitev sem se trudil zavarovati potrebne kredite, da se omogoči napredovanje gotovemu številu uradnikov, da vsaj tako v mejah zakonitih možnosti olajšam njihov težak položaj.«

V zvezi s to izjavo nas bo zanimalo predvsem zvišanje proračuna prosvetnega ministrstva, ki znaša v celoti 34 milijonov, kar naj bi bilo predvsem zaradi novih namestitev in napredovanj ljudskošolskega učitelstva. Dotacije za ljudske šole so se povišale za 5,3 milijona. Znano nam je kako ogromno število prošenj za napredovanje učitelstva čaka na rešitev v ministrstvu. In če smo že zgoraj ugotovili, da za nove namestitve ne bo moglo izčrpati kreditov, tedaj bi bilo prav in umestno, da bi se prav vsi ti krediti uporabili za napredovanja učitelstva. Po dve, tri, štiri in tudi več let po pridobljeni pravici do napredovanja v višjo skupino, morajo mnogi čakati na rešitev svojih prošenj, in prav zato bi bilo umestno, pa tudi z ozirom na stalno naraščajočo draginjo nujno potrebno, da pridejo vsi prizadejani na vrsto in da se že končno ukine tako dolgo čakanje na napredovanja. Ne vemo sicer, če bodo novi, znatno zvišani krediti zadostovali, ugotoviti pa moramo, da je skrajni čas, da se to tako zelo pereče vprašanje reši.

Od novega proračuna smo pričakovali tudi zvišanje prejemkov. Kako zelo upravičeno je bilo to naše pričakovanje in kako nujna potreba narekuje to zvišanje, nam potrjujejo tudi sledeča izjava g. finančnega ministra:

»Vprašanje draginje predstavlja, navzlic izvajanju kontrole nad cenami ter nad uvozom in izvozom, splošno in resno skrb.« — Ako je ta skrb splošna in resna, ako jo priznavajo v državni prav vsi sloji, ako jo poudarjajo tudi najvišji predstavniki naših oblasti, tedaj moramo v dopolnilo tega izjaviti tudi mi, da ta draginja tira vse državne uslužbenke že v obup. Naši prejemki ne zadostujejo več niti za golo preživljanje naših družin in vendar ima uradništvo in pri tem še posebej učitelstvo tudi »nekaj« kulturnih potreb. Na velikih, ker jih nikoli ni smelo imeti, toda danes ne more več zadostiti niti najmanjšim in najskromnejšim kulturnim potrebam.

Tudi zvišanja cen se je v svojih izjavah dotaknil g. finančni minister in ugotovil:

»Splošni indeks cen na drobno v Beogradu zaznamuje od septembra zvišanje za skoro 20 %. Vprašanje draginje zadaja, kakor sem že naglasil, resne skrbi.«

Zavedamo se težkih in odgovornih častov, v katerih živimo. Toda prav zaradi tega, ker vplivajo svetovni dogodki tako zelo na dviganje cen na našem trgu in ker naši dohodki ne zadostujejo več niti za skromno preživljanje družine, ki je zaradi tega resno ogrožena, zremo naravnost z obupom v bodočnost. — Prejeli smo pismena zagotovila, da bodo naši prejemki zvišani, sedaj se naglašja, da

Akcijski odbor drž. nameščencev pri podpredsedniku vlade dr. Mačku

V sredo, 27. marca t. l., se je vršila v Beogradu seja zastopnikov vseh stanovskih organizacij državnih uslužbencev. Seja, ki so ji prisostvovali tudi zastopniki akcijskih odborov iz banovinskih mest, je razpravljala o položaju drž. uslužbencev in upokojujencev in sklepala o ukrepih za doseg povišanja prejemkov. Kot zastopnik vseh nameščencev organizacij iz dravske banovine je sodeloval pri tem delu predsednik sekcije JUU — Ljubljana g. Metod Kumelj.

Dne 29. marca je posebna deputacija posetila podpredsednika vlade g. dr. Mačka. Podrobno mu je obrazložila težak položaj drž. uslužbencev in upokojujencev in bedo njih družin ter prikazala potrebo, da se nujno in izdatno zvišajo prejemki, pri čemer se je zlasti ozirala na nižje in najnižje uslužbence in na družine. G. podpredsednik vlade dr. Maček uvideva vso upravičenost borbe državnih nameščencev za izboljšanje gmotnega položaja. Obljubil je, da se bo zavzemal za to, da se upravičenim zahtevam ugodi.

Še nekaj nalog

Gospod urednik! Zdej v teh izjemnih časih, ko toliko skrbe vse države za mladino, da se ohrani pri življenju, mislim da ni odveč, ako pogledamo nekoliko naprej, kakšne nerešene naloge čakajo nas Slovence, da bomo po »trdnem« miru dali mladim nekaj, kar jim po pravici pritiče. Mnogo smo že žrtvovali in smo lahko na to ponosni. Ne vem, kakšno stoletje naj bi prav zdaj bilo, vendar »stoletje otroka« ne bo nikoli prenehalo, temveč se bosta delo in skrb zanj še stopnjevali.

Pri naši »zlati« mladini je marsikaj narobe, o tem mnogo pišemo. Vedno pa ni mladina sama kriva. Družabna, zdravstvena in duhovna vprašanja o tem so sicer teoretično precej raziskana in osvetljena, le pregleda o ostvaritvah možnosti nam manjka. Mnogo delamo, ali zato tudi mnogo brez načrta in tudi brez udatnega uspeha. V današnjih življenjskih in zločinah časih naj bi bila mladina čim več zaposlena, v neprestanem telesnem in duševnem zdravem gibanju. Ne mislim na tisto šolskoknjižno zaposlenost, ki z njo prav danes izmed 40 v razredu 30 ni v prijeteljskem razpoloženju, temveč splošno, posredno izobraževalno zaposlitev, ki je šele pravo merilo otrokove priskebne razumnosti.

Kako je mladina zaposlena izven šole, vemo. Bilo bi pa potrebno, da ji še nekaj damo. To sicer ni ostvarljivo čez noč, ali z načrtnim delom bi nam uspela v nekaj letih vsaj zadovoljiva rešitev.

Kakor veste, gospod urednik, imajo Bolgari svoje Društvo mladinskih pisateljev, ki ima seveda popolnoma svoje naloge in cilje. Ne da bi mi posnemali, mislim, da bi tudi mi morali ustvariti nekaj takega, in to društvo naj bi dalo pobudo za ostvaritev sledečih nalog:

1. Ilustriran časopis za slovensko mladino. Slovenci imamo kvalitetne ilustratorje mladinskih tekstov. Tudi svojega Diznija bi najbrž našli, svojo izvirno Miki, Patka itd. Za odraščajočo mladino Finžgarjev veliki tekst o

borbah za svobodno sonce, kar kliče po slikopisu in po filmu. Mi pa čakamo in se navdušujemo ob tujem blagu!

2. Stalno gledališče za mladino v Ljubljani. Imamo že nekaj podobnega v Mariboru, toda to gledališče naj bi bila matica vseh mladinskih odrov v Sloveniji z obširno odrsko literaturo in z bogatimi odrskimi rekviziti, ki bi jih izposojevala za odškodnino. Verjetno je, da bi ne hodila mladina venomer gledat strahopetne pastirčke, ki jim padajo princeške v naročje brez vsake aktivnosti.

3. Stalni kino za mladino. Primernih filmov za mladino pogrešamo — mislim filme z godbo in dejanjem — prav bi pa prišli tudi poučni in prilagodni filmi, četudi bi bili nemi.

4. Čitalnica in knjižnica za mladino v vseh večjih naseljih, predvsem pa v štirih velikih mestih v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj, dalje na Jesenicah in v Trbovljah.

5. Soodločujoča beseda pri vseh akcijah, ki zadevajo mladinsko literaturo: stalne književne nagrade pri banovini in pri mestnih upravah za vsakoletna najboljša mladinska izdaja; izdaja vsakoletnega mladinskega dela pri naših knjižnih družbah z razpisom; avtoritativen izbor mladinskega čtiva za knjižnice, da se vsa navlaka izloči; izdaja obsežne knjige za praznovanje po šolah itd.

To naj bi bile glavne naloge Društva mladinskih pisateljev, ki bi jih skušalo ostvariti sicer kot privatna institucija, vendar s polnim razumevanjem in podporo oblasti. Mestni občini ljubljanske in mariborske bi morali že misliti na zidanje obširnega načrtnega poslopja, ki bi naj bilo nekak Dom za mladino in kjer bi bili vsi zgoraj omenjeni prostori. V takem domu bi naj bili tudi prostori za prehrano mladine, ki prihaja strnjena ob posebnih dnevih v mesta (velesejem, izleti itd.), da je ji ni treba potikati po delavskih kuhinjah in po gostilnah.

Tone Gaspari

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

Iz poročila v banskem svetu

(Nadaljevanje in konec.)

SKLEP

Če pregledamo na kratko položaj glede na lanske želje in na bodoče potrebe, lahko rečemo še tole:

Kljub raznim oviram, ki se javljajo v najrazličnejših oblikah, je letos naše ljudsko šolstvo precej napredovalo zlasti glede višje učne organiziranosti. Ta napredek se kaže tudi na zunanji. Sezidalo se je 5 novih šolskih poslopij, 10 se jih še gradi in bodo še v tem šolskem letu izročena svojemu namenu, v pravi pa je graditev 12—14 novih poslopij, ki se bodo predvidoma začela graditi spomladi. Seveda se zmerom občutno primanjkuje v vsem ustrežajočih šolskih poslopij in učilnic.

Ker morajo marsikje, zlasti v hribovitih, redkeje naseljenih krajih otroci hoditi v precejšnjem številu zelo daleč (6—8 km) v šolo ali pa sploh ne hodijo zaradi prevelike oddaljenosti nikamor v šolo in ker po drugi strani zakon ne pozna tako zvanih oddelkov za oddaljene ali gorskih oddelkov, je banska uprava skušala rešiti to vprašanje kolikor le moge ugodno za vse prizadete. V ta namen je izdala 2 okrožnici s podrobnimi navodili. Ponekod so se takoj z vso vneto lotili dela, drugod pa še odlašajo in zd se, da se naravnost branijo izdatne pomoči, ki jim jo nudi oblast za rešitev tega nujnega vprašanja.

Vse prizadevanje banske uprave gre za tem, da se naša ljudska šola v vsem resnično približa ljudstvu in da ustreza tako njegovim željam kot potrebam.

draginja povzroča resne skrbi. Proračun je sicer sprejet — toda možnost najti primerne kredite za zvišanje naših prejemkov obstoja še vedno. Ne prepuščamo se neresnemu optimizmu, pač pa naglašamo, da zaskrbljeni pričakujemo kdaj bo »beseda meso postala«.

Zato je letos na novo uredila vprašanja predčasnega odpustanja otrok iz šole in šolskih olajšav v kmetijskih krajih, oboje seveda v skladu z zakonskimi določili.

V glavnih počitnicah je priredila banska uprava dva dnevna tečaja v Ljubljani in Mariboru za šolske upravitelje. Obeh tečajev se je udeleževalo blizu 300 učiteljev. Upati je, da bodo uspehi teh tečajev trajno vidni v šolski administrativni službi.

Učitelji v narodno ogroženih krajih lahko dobe denarno nagrado, če se uspešno udeležujejo v narodnem in izvenšolskem prosvetnem delu. S temi nagradami skuša banska uprava navezati učitelstvo na te kraje in dvigniti njegovo voljo do dela med ljudstvom.

Številna posredovanja pri banski upravi in tudi drugod dokazujejo, kako močno si želi naše ljudstvo zares dobrega učitelstva. Razumljivo je, da si takega žele povsod, in sicer v polni meri. Razumljivo pa je tudi to, da si učitelstvo želi iz slabših krajev v boljše. Zato ni bilo zmerom mogoče ugoditi vsem, čeprav popolnoma utemeljenim željam in zlasti ne tako hitro, kot bi si želeli. Vendar jih banska uprava, kjer in kolikor se le da, slej ko prej upošteva.

Učnih moči vobče primanjkuje v vseh okrajih. To pomanjkanje bo letos še občutnejše, ker ni več brezposelnih abiturientov, z učiteljske pa bo letos prišlo le malo učiteljskih moči. Zato bo treba izvesti revizijo oddelkov v posameznih šolah. Ponekod imajo namreč razmeroma malo otrok po oddelkih, drugod zopet znatno preveč. Z ukinitvijo odvečnih oddelkov bi se dalo dobiti nekaj razpoložljivih učnih oseb, s katerimi bi bilo mogoče odpomoči vsaj tam, kjer bo pomanjkanje največje. Seveda bo uspeh vse te akcije odvisen od večjih kreditov za premostitve po službeni potrebi.

Kakor v preteklem letu, tako bo tudi letos posvečala banska uprava vso svojo pažnjo zlasti nižje organiziranim šolam, v prvi vrsti nerazdeljenim, v katerih je pouk najtežavnejši. Posebej se bo brigala še za šole v obmejnih oz. narodno mešanih krajih. Nadaljevala bo tudi z ustanavljanjem otroških vrtcev v takih krajih (4 novi že poslujejo). Skušala bo tudi izboljšati pouk v višjih ljudskih šolah in mu dati čim več življenjske koristi in povezanosti z domačo zemljo.

Obenem bo treba gledati na notranjo poglavitost dela v šoli, na zasidranost pouka in vzgoje v pravih načelih in na privzgojitev stalne volje do učenja, želje do izobraževanja in navade do rednega dela.

Vzgajati je treba mladi rod za vse dobro in plemenito, navajati ga od materializma k duhovnosti, k pravi srčni omiki, da bo znal ločiti zunanji blesk od notranje cene, da bo tako pošten, poštenovalen in v vsakem oziru zaveden, sam v sebi trden in zvest izročilom svojih prednikov.

Sploh je potrebnih še mnogo ukrepov v korist našega ljudskega šolstva. Upajmo, da se bo po prenosu kompetence na samoupravno Slovenijo dalo marsikaj bolj ugodno rešiti. Predlogi, ki so bili iznešeni na lanskem zasedanju banskega sveta, so bili stavljeni — deloma že ponovno — ministrstvu prosvete, vendar brez večjega uspeha, ker so ali v zvezi s spremembo ljudskošolskega zakona ali pa s povečanjem proračuna.

Banska uprava po uredbi o vzdrževanju ljudskih šol nosi znatni del celokupnih stroškov pri vzdrževanju ljudskih šol in je, oziroma bo do konca marca t. l. nakazala vsem ljudskim šolam v ta namen skupno okroglo 17 milijonov dinarjev. Upravne občine bi morale prispevati za tekoče proračunsko leto k stroškom vzdrževanja šol okroglo 12 milijonov. Prispevek občin se v glavnem uporabi za vzdrževanje šolskih poslopij oziroma za povečanje obstoječih stavbnih skladov.

Poleg teh 17 milijonov pa je banska uprava dala raznim šolam v obliki podpor za knjižnice, inventar, za zidanje in prezidavanje šolskih poslopij nad 1 milijon dinarjev.

V splošnem so upravne občine dale ljudskim šolam to, kar so predvidevali proračuni A. Nekaj občin zaradi raznih neprilic te obveze ni moglo v celoti izvršiti, upamo pa, da bodo to še storile. Dobe se pa tudi občine, ki svojim šolam ne nudijo tega, kar bi mogle in morale prispevati. Zaostanki upravnih občin šolskim občinam so se sicer precej znižali, znašajo pa še vedno ca. 6 milijonov dinarjev.

Po čl. 3. pravilnika za izvrševanje uredbe o vzdrževanju ljudskih šol mora krajevni šolski odbor pregledati od učiteljskega zbora sestavljeni proračun B in lahko vnese spremeni- njevalne predloge v zapisnik; tako mu je dana možnost, da vpliva pri sestavi proračuna, kajti te pripombe se pri odobritvi proračuna upoštevajo.

Kraljevska banska uprava gleda pri podporah, samoučilih, božičnicah i. dr. v prvi vrsti na potrebe obmejnih krajev.

Prav tako posveča vso skrb zgradbam v teh krajih in skuša izboljšati tudi stanje učiteljskih stanovanj. Danes se ne odobri noben stavbni načrt brez učiteljskih stanovanj, obstoječa stanovanja pa se načelno ne morejo spreminjati v učilnice.

Gradnja novih šolskih poslopij zadovoljivo napreduje. Če se bo nekaj let v tem tempu nadaljevala, bomo v doglednem času odpravili najbolj kričeče primere slabih šolskih poslopij in ustvarili možnost vzdržanja normalnega razmerja med gradnjo in obrabo šolskih poslopij.

Banska uprava bo tudi v bodoče zidanje šolskih poslopij po svoji moči podprla. Upoštevala pa bo predvsem občine, ki so podpore res potrebne in ki so tudi same storile vse, kar je bilo v njihovi moči.

Dosebina:

V novo proračunsko leto.

Akcijski odbor drž. nameščencev pri podpredsedniku vlade dr. Mačku.

Še nekaj nalog.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini.

Pedagoški delavci so zborovali.

V spomin pokojnima profesorjema Emeriku Beranu in Gabrijelu Majcnu.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Neverjetno — toda resnično.

LISTEK: Sanje Martina Kozobrina.

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pevski zbor. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.